fiziniu krūviu ir galbūt su amžiumi susiję pakitimai. Kairės pėdos kauluose ir šlaunikauliuose nustatyti keli galimų traumų požymiai. Mirusysis buvo su dantų taisymo žymėmis ir abiejų žandikaulių išimamais protezais. Prie palaikų rasta nedaug uniformos detalių, antpečių liekanų. Pastarieji radiniai patvirtina vietinių gyventojų informaciją apie palaidotojo karinį laipsnį. Pečių srityje rastas per pusę perlaužtas identifikacinis žetonas. Pagal užrašus ant jo karys galėjo priklausyti atsarginiam kavalerijos daliniui, transportavusiam amuniciją, maistą, korespondenciją ir panašiai.

Liudininkų duomenimis, pirmiausia prie geležinkelio bėgių palaidotas vokiečių karys, o vėliau į V nuo jo perlaidotas kitas, galbūt Raudonosios armijos karys. Tyrimai parodė, kad pastarasis palaidotas į R nuo vokiečių kario.

Vokiečių kario palaikai 2 bus perlaidoti Vilniaus Vingio parko karių kapinėse. Klausimas dėl kape 1 aptiktų galbūt Raudonosios armijos kario palaikų sprendžiamas. Dėl politinės situacijos kol kas jokių veiksmų dėl palaikų perdavimo Rusijos Federacijos atstovybei nesimama. Šiuo metu palaikai saugomi VšĮ „Kultūros vertybių globos tarnybos“ patalpose.

The Military Gravesite in Sadūniškiai Village

In 2017, a search was conducted near the Šumskas–Kyviškė railway line in Sadūniškiai village (Vilnius District) for the remains of German soldiers who perished during the Second World War. According to data supplied by local people, a German soldier, an officer or NCO who died during the June-July 1944 evacuation of his unit, was buried there. A 21.5 m^2 trench was excavated and two individuals were discovered interred in separate pits at a depth of 40–60 cm. The dead were oriented N–S with their heads to the S. The first burial had been disturbed with only some of the arm and leg bones in their primary position (Fig. 1). Based on information supplied by local inhabitants, the remains could belong to a soldier from a Red Army tank unit. In the second half of the 20th century, his remains could have been reburied in a centralised cemetery. 60 cm to the W of this burial, the grave of a German soldier was found (Fig. 2). The soldier, aged 50 years or more, belonged to a reserve cavalry unit transporting ammunition, food, or correspondence according to the identification tag found beside him.

Neringa Dargytė,
Diana Antropikaitė

Vokiečių karių kapavietė Žečkalnių kaime

2017 m. Žečkalnių kaime (Šakių r., Barzdų sen.) ieškota II Pasaulinio karo metu žuvusių vokiečių karių palaikų, vyko ekshumavimo darbai. Apie palaidotus karius VDK atstovams pranešė Lietuvoje gyvenantis vokietis H. Ahlersas. Palaidojimas buvo privačiame sklype, Žečkalnių kaimo Š dalyje, kelio Buktiškiai–Žečkalniai R pusėje esančioje sodyboje. Sodybos šeimininkė Vida Latvaitienė atsiminė, kad būdama vaikas matė, kaip tėvelis į jų sodybą atgabeno du karius, vilkėjusius žalius lietpalčius. Anot kitų gyventojų, kape buvo palaidoti 4 kariai. Žuvusius liudininkės tėvas palaidojo sodybos teritorijoje, atokiau nuo gyvenamojo namo. Iškasus duobę, ant dugno paklota šiaudų. Šiais prieš užkasant užkloti ir mirusiųjų kūnai. Kapą prižiūrėjo V. Latvaitienė su seserimi. Ilgą laiką šią vietą žymėjo sodybos šeimininkų pasodinta kryklė, vėliau vieta pažymėta traktoriaus padanga.

1 pav. Karių kapavietė Žečkalnių kaimo gyventojų sodyboje iš ŠV. N. Dargytės nuotr.

Fig. 1. The military gravesite in a Žečkalniai village garden, as seen from the NW.

Kapavietė yra sodybos teritorijos ŠV kampe, pievutėje į V nuo kūdros. Paviršiuje pastebimas stačiakampis maždaug 3,7x3 m dydžio kontūras nežymiai įdubusiais kraštais. Jo vietoje atidengta 3,5x2,7 m dydžio perkasa, ilgosiomis kraštinėmis orientuota ŠR–PV kryptimi. Palei PR kraštinę vėliau aptikus palaidojimus, perkasa praplėsta PR kryptimi apie 2,4 m. Bendras ištirtas perkasos plotas sudarė 14,3 m^2.

Po velėna buvo 40–60 cm storio dirvožemio su gausiomis smulkiomis šaknimis sluoksnis. Jame rastas geležinis drabužio kabliukas, šovinio tūta. Po dirvožemiu pasiekus gelsvą molį (įžemį), pradėjo kauptis gruntinis vanduo. Tokiame grunte kapo duobės kontūrai neišsiskyrė. Gilinantis, ties perkasos PR kraštine, 70–80 cm gylyje aptikti žmogaus kojų kaulai. Praplatinus perkasą atitinkama kryptimi, atidengti 3 karių palaikai (1 pav.). Mirusieji palaidoti tvarkingai, ant nugaros, ištiestomis kojomis ir juosmens srityje sulenktomis rankomis, galvomis orientuoti į PR.

Atlikus antropologinę analizę (vykdė Ingrida Čičiurkaitė), nustatyta, kad kariai buvo 20–40 m. amžiaus. Dviejų 25–30 ir 35–40 m. amžiaus individų palaikuose žymūs su fiziniu krūviu susiję kaulų pakitimai: raiščių įspaudai raktikaulių krūtinkauliniuose galuose – *rhomboid fossa*, krūtinės ir juosmens slankstelių Šmorlio mazgai ir įgimtas dalinis kryžkaulio nervinio vamzdelio defektas *spina bifida*. Jauniausias iš individų, 20–25 m., patyrė daug perimortalinių kaulų sužalojimų: abiejų rankų kaulų ir dešinio dubenkaulio lūžius bei kaukolės kiauryminę šautinę žaizdą iš priekio, kirstinį sužalojimą. Dar prieš šiuos mirtinus sužalojimus kariui galbūt buvo sužalotos kojos – abi blauzdos buvo sutvarstytos guminiais tvarsčiais.

Prie visų trijų palaikų rasta uniformos ir ekipuotės detalių: juosmens diržų ir smulkesnių dirželių, sagčių, šovininių liekanų, metalinių kabliukų užsegimui, dėklas su valymo įrankiais „Mauser“ šautuvui, durklas, švilpukas, audinio skiaučių, antpečio liekanų, metalinių kitelio ir aliumininių sagų, palapinsiauščių žiedų. Pastarieji radiniai patvirtino liudininkės prisiminimus, jog kariai buvę su lietpalčiais. Visi trys kariai palaidoti su batais. Aptikta ir higienos reikmenų bei asmeninių daiktų: dantų šepetukas, veidrodėlis, šukos, pakuotė su bintu, prezervatyvas, odinė piniginė su popierinių pinigų liekanomis, monetų. Visi trys kariai turėjo per pusę perlaužtus identifikacinius žetonus. Šiuos greičiausiai perlaužė ir vieną dalį pasiėmė besitraukiantys vokiečių kariai, žuvusiųjų kūnus

palikę nepalaidotus. Pagal užrašus ant žetonų galima spręsti, kad žuvę kariai priklausė atsarginiams divizijų batalionams.

Palaikai bus perlaidoti Kauno Aukštųjų Šančių karių kapinėse. Prastai išlikę uniformos ir ekipuotės fragmentai bus perlaidoti kartu su palaikais. Aptikti identifikaciniai žetonai bus perduoti VDK.

The German Military Gravesite in Žečkalniai Village

In 2017, the exhumation of the remains of Second World War German soldiers was conducted at a private residence in Žečkalniai village (Šakiai District). According to the inhabitants, circa 1944 the owner of the residence brought the remains of two or four fallen German soldiers from the neighbouring area and buried them on his plot. A 14.3 m^2 trench was excavated and the remains of three soldiers buried neatly in one pit were discovered (Fig. 1). They were 20–40 years of age. Only changes connected physical loads were identified in the bones of two of the three individuals. The third individual, who, at 20–25 years of age, was the youngest of the three, was discovered with a perforating gunshot wound and a slashing wound on the skull as well as perimortem bone fractures on the skeleton. Both of his calves were also bound with elastic bandages. Uniform and gear elements, hygiene paraphernalia, personal items, and identification tags were discovered near all of the remains. On their basis, it is possible to judge that the soldiers belonged to reserve battalions. The remains will be reburied in Aukštieji Šančiai Military Cemetery in Kaunas.

Algirdas Juknevičius

Kėdainių dvaro sodybos žvalgomieji tyrimai 2016 m.

Buvusioje Kėdainių dvaro sodyboje (Kėdainiai, J. Basanavičiaus g. 2A) 2016 m. tyrinėta vasaros estrados teritorija. Ją ketinama rekonstruoti: išplėsti tribūnas, pagilinti estrados scenos vietą. Kėdainių dvaro sodyba (UK 216) užima 25 ha plotą miesto ŠV pakraštyje ant abiejų Dotnuvėlės upės krantų. Sodyboje išsiskiria dvi ryškios dalys – išplatinta R ir pailga V. Išplatintoje R dalyje įrengtas tvenkinys, vasaros estrada ir centrinis įvažiavimas iš pagrindinės Kėdainių magistralės – J. Basanavičiaus gatvės. Sodybos paviršius banguotas, iškilęs H_{abs} 32,74–44,37 m virš Baltijos jūros. Aukščiausia vieta (H_{abs} 44,37 m) yra Dotnuvėlės kairiojoje pakrantėje, žemiausia (H_{abs} 32,74 m) – jos dešiniojo kranto slėnyje.

Dvaro sodybą 1811–1818 m. Kėdainių savininkas Stanislovas Hutenas-Čapskis suformavo palivarke, XVII–XIX a. priklausiusiame kunigaikščiams Radviloms. S. Huteno-Čapskio dvaro pastatas buvo kvadratinio plano, su vidiniu kiemu. 1845 m. grafo sūnus Marijonas Hutenas-Čapskis pastatą rekonstravo: išmūrijo 3 korpusų vieno ir dviejų aukštų pailgo stačiakampio plano rūmus, centre įrengė 3 tarpsnių belvederio bokštą, R dalyje – stiklinę oranžeriją. 1869–1915 m. dvarą valdė Rusijos generolo fortifikacijų inžinieriaus Eduardo Franco Totlebeno šeima. 1871 m. E. Totlebenas rūmams suteikė barokines formas ir sudėtingus tūrius. Didžioji korpuso dalis buvo dviejų aukštų, V korpusas – trijų, prie R korpuso įrengta dailių formų oranžerija su balkonu. Rūmų centre stiebėsi trijų tarpsnių belvederio bokštas, kurį vainikavo vėlyvojo prancūzų renesanso formų piramidinė viršūnė. Toks pat stogas, tik su